

# TOSHKENT OQSHOMI



Газетани 1990 йил 1 июлдаги нусخасидан

Баҳоси келишилган нархда

№ 11 (14,166) 2024 йИЛ 21 МАРТ, ПАЙШАНБА

Шаҳар юстиционий-сиёсий газетаси



@toshkent.uz



@toshkent.uz



@toshkent.uz



@toshkent.uz



@toshkent.uz



*Аввал юрагингга мўралайди у,  
Сўнгра куртакларга ўргатади сўз.  
Заминнинг кўзидан қочади уйқу,  
Демак, Баҳор келди,  
Келмоқда Наврўз.*

*Қишининг аҳволига боқиб ҳойнаҳой,  
Юм-юм ёши тўкмоқда эриётган муз.  
Жилва қилаётир тенгсиз бир чирой,  
Демак, Баҳор келди,  
Келмоқда Наврўз.*

*Она бағри каби илиқдир олам,  
Ҳарир ҳовур ичра яйрар дала-туз.  
Қолди пучмоқларда хазон янглиз гам,  
Демак, Баҳор келди,  
Келмоқда Наврўз.*

*Яна кўнгиллардан рутубат кетди,  
Яна шуълалардан қамашмоқда кўз.  
Яна дилдорликнинг фурсати етди,  
Демак, Баҳор келди,  
Келмоқда Наврўз.*

**21 март - Ўзбекистон Қаҳрамони  
Абдулла Орипов таваллуд топган кун**

# ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМЛИГИДА



Тошкент шаҳар ҳокимлигида Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгашининг sanoat, transport, qurilish, komunal soxa va axoliga xizmat kursatish masalalari buyicha doimiy komissiasining navbatdagi yigiliши бўлиб ўтди.

Унда дастлаб пойтахтимизда олиб борилаётган қурилиш ишлари бўйича Тошкент шаҳар Қурилиш бош бошқармасининг 2023 йилдаги фаолиятига оид ҳисобот тингланди. Шунда сўнг кун тартибига кўра Кадастр агентлиги Тошкент шаҳар бошқармаси бошлиғи Б.Тошхўжаев сўзга чиқди. Бошқарма бошлиғи Кадастр агентлиги ва Давлат кадастрлари палатаси Тошкент шаҳар бошқармалари томонидан 2023 йил давомида кадастр ва ер назорати, аҳоли мурожаатлари, кадастр хизматларини кўрсатиш йўналишларида амалга оширилган ишлар тўғрисида ҳисобот берди.

– Ушбу марказий комиссиянинг навбатдаги йиғилишида Тошкент

шаҳар ҳокими ўринбосарлари, Тошкент шаҳар Қурилиш бош бошқармаси ҳамда Кадастр агентлиги Тошкент шаҳар бошқармаси бошлиқларининг ҳисоботлари тингланди – дейди, Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши раиси Отабек Жиянбоев. – Қурилиш бош бошқармаси томонидан ўтган йилги бизга Нурафшон кўчасининг концепциясини кўрсатаман деган эди. Лекин мана бир йилдирки кўчанинг концепциясини кўрмадик. Бугунги йиғилишда бошқарма бошлиғига ўз эътирозимизни билдириб ўтдик. Шунингдек, йиғилишга таклиф этилган бошқа соҳа вакиллари ҳам саволларимизга тўлиқ жавоб ололмадик. Шунинг учун ҳам қарор лойиҳани қисман қабул қилиб, келаси ҳафтага жойларга чиқиб ўрганмоқчимиз.

Шунингдек, йиғилиш давомида кун тартибидан ўрин олган навбатдаги масалалар ҳам муҳокама қилинди.



Тошкент шаҳар ҳокимлигида фаолият очиқлигини таъминлаш бўйича “Очиқ эшиклар” тадбири бўлиб ўтди.

Тадбир жараёнида ҳокимликлар тизимида очиқликни таъминлаш бўйича амалга оширилган ишлар юзасидан ОАВ вакиллари маълумотлар берилди. Тадбирда ҳокимлик мутасаддилари, жамоат фаоллари ва ОАВ ҳодимлари иштирок этишди. Жумладан, Тошкент шаҳар ҳокимлиги коррупцияга қарши ички назорат бўлими вакиллари томонидан ҳисоботлар берилди. Келаётган мурожатларнинг барчаси ечим топиши масаласи ҳам кўриб чиқилди. “Халқ назорати” портал ҳақида тушунчалар берилди.

Шунингдек, очиқ мулоқот давомида ходимлар учун коррупцияга қарши курашиш масалалари бўйича ўқув-семинарлар ташкил қилингани, манфаатлар тўқнашуви ва одоб-ахлоқ қоидалари бўйича онлайн ўқув курслари ўтказилиб, малака сертификатлари тақдим этилгани айtilди.

Бундан ташқари, коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларни аниқлаш, ўз вақтида олдини олиш юзасидан ижтимоий тармоқлардаги расмий саҳифалар орқали келиб тушган шикоят ва ариزلар тегишли ҳуқуқ-тартибот идораларига йўналтирилгани таъкидланди.

## ЕТТИ ЙИЛ ПРЕМЬЕРАСИНИ КУТГАН ФИЛЬМ...

Кинорежиссёр Иброҳим Расуловнинг “Ишқ ва андуҳ” кинокартинаси кунни кеча пойтахтимизнинг муҳташам Киночилар уйида томошабинлар ҳукмига ҳавола этилди.

Ушбу фильм ёзувчи Наргиза Усанбоеванинг “Ишқ ва андуҳ оғушида” деб номланган асари асосида суратга олинган. Картинада Ўзбекистон халқ артистлари Эркин Комилов, Теша Мўминов ҳамда Ҳамид Тошпўлатов, Гулбахор Дадамирзаева, Машхура Зулфиқорова каби актёрлар ансамбли иштирок этган. Бош ролларда Умид Искандаров ҳамда Гулчеҳра Эшонқуллова. Фильм бўлиб ўтган воқеаларга асосланганлиги билан ҳам ўзига хос. Ибрат ва Нилуфар талабалик йилларида танишиб, бир-бирига кўнги қўяди. Турли синовлардан ўтиб оила ҳам қуради. Аммо уларни Аллоҳ бефарзандлик деган оғир азоб билан синайди. Ва ниҳоят ўн йиллик сабр ва муҳаббат меваси Орзу дунёга келади. Орзу уч ёшга тўлганида оиланинг бошига яна синов келади. Яъни, Ибрат ўз машинасида аёли ва қизи билан автоҳалокатга учрайди. Ҳалокатда уларнинг тилаб-тилаб олган қизи Орзу вафот этади, Ибрат эса хотирасидан айрилади. Фарзандидан айрилган бўлса-да, Нилуфар яримжон бўлиб қолган эрига умид беради ва ҳаётга қайтаради.

Картина босқичма-босқич, салкам ўн йил давомида суратга олинган. “Ишқ ва андуҳ”да ўттиз йиллик танаффусдан сўнг Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Аида Юнусова ҳам намоён бўлган. Афсуски, ушбу картина актрисанинг энг сўнгги фильми ҳам бўлди.

Ушбу бадиий фильм ўзбекона руҳияти, қахрамонларнинг қисматга нисбатан муносабати билан бугун учун муносиб хизмат қилади, деб айта оламиз. Яна сценарий муаллифи Микоийл Сулаймоновнинг ҳар бир образ учун алоҳида ёндошувини ҳам эътироф этиш лозим. Агар сиз ўзимизга, ўзбекларга хос кадрларни соғинган бўлсангиз “Ишқ ва андуҳ”ни томоша қилинг.



## ОЛОВ – ТИЛСИЗ ЁВ

Халқимизда “Олов - ёв” деган гап бор. Ҳақиқатдан ҳам бепарволик сабаб юзага келган ёнгин ҳолатлари қандай ҳамда бўлишидан қатъий назар инсон ҳаёти учун хавфли.

Шу боисдан ҳам аҳоли орасида ёнгин хавфсизлиги ходимлари ҳар доим ўз йўналишларига турли тадбирларни ташкил этади. Бундай тадбирлардан кўзланган мақсад шуки лоқайдлик сабаб катта фожиаларни юзага келтирмасликка қаратилган.

Бундан ташқари, Оммавий Ахборот воситалари орқали ҳам тарғибот ва ташвиқот ишлари олиб борилмоқда. “Тилсиз ёв” билан курашиш фақатгина ёнгин хавфсизлиги хизмати ходимларининг эмас, балки ҳар бир фуқаронинг бурчидир. “Ўз уйингни ўзинг асра” деган шиор ҳар бир фуқаро, ҳар бир оила, корхона, муассаса учун тааллуқлидир.

ЎЗМТРК Тошкент радиоэшиттириш уйи ЙХТТЕБ кичик инспектори катта сержант Нуриддин БУРХОНОВ

# ЭКОЛОГИК ЭКСПЕРТИЗА

# ҚАНДАЙ МАҚСАДЛАРДА ЎТКАЗИЛАДИ?



**Экологик экспертиза – сайёрамиз олдида турган экологик муаммоларни тушуниш ва ҳал қилишда муҳим рол ўйнайди. Иқлим ўзгариши, биологик хилма-хилликнинг йўқолиши, ифлосланиш ва барқарор ривожланиш билан боғлиқ ташвишлар ўсишда давом этар экан, экологик масалаларда махсус билим ва тажрибага бўлган эҳтиёж тобора муҳим аҳамият касб этиб бораверади. Мавзунини кенгроқ ёритиш мақсадида Давлат экологик экспертизаси маркази бўлим бошлиғи Баракабек Нуруллоев билан суҳбатлашдик.**

**— Экологик экспертиза қандай мақсадларда ўтказилади?**

— Экспертиза турли даражаларда амалга оширилади: давлат экспертизаси, илмий ва жамоатчилик экспертизаси, Вазирликлар экспертизаси ва бошқалар. Экспертиза Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш Давлат Қўмитаси томонидан белгиланади. Мазкур қўмитада экологик-географик экспертиза бошқармаси фаолият кўрсатади. Таклиф қилинаётган лойиҳанинг мазмуни, қандай тадбирлар амалга оширилишига қараб, шу соҳанинг етакчи мутахассислари у билан танишиб чиқиб, ўз мулоҳазаларини билдирадилар. Масалан, тоғ, дарёларида йирик сув омбори қурилиши лойиҳаси экспертизага топширилган бўлса, у ҳолда муҳандис-гидротехниклар, гидрологлар, гидробиологлар, экологлар, географлар, ўрмончилар, иқтисодчилар, ҳуқуқшунослардан иборат гуруҳ ташкил қилинади ва улар лойиҳа бўйича ўзларининг таклифларини тайёрлайдилар.

Ўзбекистон Республикаси “Экологик экспертиза тўғрисида”ги қонуннинг 3-моддасига асосан экологик экспертиза қуйидаги мақсадларда ўтказилади:

— мўлжалланаётган хўжалик ва бошқа хил фаолиятни амалга ошириш тўғрисида қарор қабул қилинишидан олдинги босқичларда бундай фаолиятнинг экологик талабларга мувофиқлигини аниқлаш;

— режалаштирилаётган ёки амалга оширилаётган

хўжалик ва бошқа хил фаолият атроф табиий муҳит ҳолатига ва фуқаролар соғлиғига салбий таъсир кўрсатиши мумкин бўлса, бундай фаолиятнинг экологик хавфлилик даражасини аниқлаш;

— атроф табиий муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш бўйича назарда тутилаётган тадбирларнинг етарлилиги ва асослигини аниқлаш.

**— Экологик экспертизанинг асосий вазифалари нималардан иборат?**

— Экологик экспертизанинг энг асосий вазифаси атроф табиий муҳит ва аҳолининг ҳаёти ва соғлиғига хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш ва хўжалик объектларининг таъсирларини олдини олиш, бартараф этиш билан боғлиқ превентив чора-тадбирларни амалга оширишдан иборатдир.

**— Марказ ҳал этишда асосий эътиборни ҳозирги вақтда қандай экологик муаммоларга қаратмоқда?**

— Давлат ҳаражатларини самарали мониторинг қилиш ва баҳолаш учун аниқ самарадорлик кўрсаткичлари, ишончли маълумотларни

йиғиш тизимлари, манфаатдор томонларнинг иштироки ва натижаларни ўлчаш ва стратегияларни мос равишда ўзгартириш учун таъсирни баҳолаш методологиясига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бунга биринчи навбатда атроф-муҳитни ифлосланишининг олдини олиш, оқова сувларни меъёрдан ошмаслигини таъминлаш, ҳозирги кунда долзарб масалалардан бирига айланган иқлим ўзгариши каби масалалар киради. Уларнинг асосий сабаби бўлган атмосфера ҳавосининг ифлосланишини олдини олиш бўйича белгиланган талабларимиз мавжуд бўлиб, шу талабларнинг ҳар бирига хулоса қўйиб борилмоқда.

**— Муваффақиятли экологик лойиҳалар ёки марказ иштирок этган баҳолаш мисоллари билан ўртоқлаша оласизми?**

— Ҳозирги кунда бир қатор халқаро ҳамкорлар билан стратегик экологик баҳолаш ишлари амалга оширилмоқда. Хусусан, Франция Тараққиёт агентлиги билан ҳамкорликда

Тошкент вилояти Бўстонлиқ туманида туризмни ривожлантириш дастури асосида стратегик баҳолаш ўтказилмоқда. Ҳудди шу каби Германия билан ҳам ҳамкорликда Қорақолпоғистон Республикаси Хоразм вилоятида орол бўйи минтақасини ривожлантириш бўйича ўрмон хўжалигининг йўл харитаси экологик

баҳолашдан ўтказилмоқда.

**— Атроф-муҳит сиёсати ва қондаларини шакллантиришда марказ қандай роль ўйнайди?**

— Ҳозирда фуқаролик жамияти ташкилотлари ва оммавий ахборот воситалари мустақил таҳлиллар ўтказишни, ахборот тарқатишни, тарғибот-ташвиқот ишларини ташкил этишни ҳамда шаффофлик ташаббусларини илгари суриш орқали бюджет жараёнларида очиқлик ва масъулиятни ошириш каби муҳим вазифаларга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

**— Экологик экспертизанинг ваколатлари нималардан иборат?**

— Давлат экологик экспертизасини Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси олиб боради ва қатор асосий ваколатларга эга ҳисобланади. Жумладан, давлат экологик экспертизасини тайинлайди ва ўтказиши, экология экспертизасига тегишли бўлган меъёрий-техник, ҳуқуқий-услубий ҳужжатларни ишлаб чиқади ва тасдиқлайди. Шунингдек, экологик экспертиза комиссияси, унинг аъзолари ва экспертлар гуруҳини тузади ҳамда давлат экология экспертизаси хулосалари талабларини бажарилишини назорат қилади ва ҳоказо.

Бундан ташқари экология қонунчилиги ҳужжатларида экспертиза ўтказилиши шарт бўлган объектлар белгиланган бўлиб, улар жумласига:

— давлат дастурларининг, концепцияларини ишлаб чиқариш кучларини, иқтисодий ва ижтимоий соҳа тармоқларини жойлаштириш ҳамда ривожлантириш схемаларининг лойиҳалари;

— Экологик экспертизанинг ваколатлари барча турдаги қурилишлар учун ер участкаларини ажратиш материаллари;

— лойиҳа олди ва лойиҳа ҳужжатлари; табиий ресурслардан фойдаланиш билан боғлиқ хўжалик ва бошқа хил фаолиятни тартибга солувчи меъёрий-техник ва йўриқнома-услубий ҳужжатларнинг лойиҳалари;

— техника, технология, материаллар, маҳсулотларнинг янги турларини яратишга доир ҳужжатлар;

— атроф табиий муҳит ҳолатига ва фуқаролар ҳаёти ва соғлиғига зарарли ва хавфли таъсир кўрсатувчи

ишлаб чиқариш жараёнини амалга ошираётган барча турдаги корхоналар;

— шаҳар соғлиқ ҳужжатларининг барча турлари; махсус ҳуқуқий режимли объектлар ва бошқа объектлар киради.

**Дилнура МАМАСАФОЕВА суҳбатлашди**





# "OPEN BUDGET" GA ОВОЗ БЕРИШ БАҲОСИ ҚАНЧА?

Ассалому алайкум қадри баланд муштарийлар. Омон-эсон юрибсизларми... Зийрак бобо йўқолиб кетди, дея эсига олганлар. Биз йўқолмадик, шунчаки бироз вақт шаҳар кезмай қўйдик. Лекин кун кеча шахримизнинг, нафақат шахримизнинг, бутун республикамизнинг энг "отaxon" бозорларидан ҳисобланмиш пойтахтимиздаги "Чорсу"га бордим. Автобус бекатидан бозорнинг ичкари томон кириш йўлагига борар эканман икки ёнимдан ёш йигитлар қўлимдан тутиб салом беришиб, олдинга Муборак Рамазон ойи билан табриклашди.

– Ваалайкум ассалом! Раҳмат ўзларингга ҳам муборак бўлсин!  
– Амаки телефонингиз борми?  
– Ҳа бор, болам.  
– Шундоқ фойдаланиб олсак майлими?  
– Албатта. Марҳамат, дея телефонимни узатдим. Қўлимдан телефонимни олиб четиороққа ўтиб нимадир қилди-да, кимгадир шу заҳоти телефон қилиб, "код бордим, тез ёзиб ол юбордим кодини смс хабарномадан" дея гапирганини эшитиб, олдига югуриб бордим.

– Қанақа код юборяпсан менинг телефонимдан? Ҳозир ички ишлар ходимларини чақираман деб жаҳл билан қўлидаги телефонимга қўлимни чўздим.

Шунда уларнинг яна бир шериги менинг ёнимга югуриб келиб, "амаки илтимос шовқин қилмай мени эшитинг, тушунтириб бераман ўзим" деб менга одамлардан ҳолироқ жойга ўтишимни илтимос қилди.

– Шу ерда тушунтиравер.  
– Хўп, фақат бизни тўғри тушунасиз, деган умиддаман.  
Шу тушунтироқчи бўлаётган йигит жуда гапга уста экан. Мени гаплари билан тинчлантириб, вазиятга ойдинлик кирита кетди.

– Биз узоқ бир вилоятдан келдик. Амаки сиз шаҳарда яшайсиз, фарзандларингиз ҳам, набираларингиз ҳам "боғча", яъни мактабгача таълим ташкилотига катта бўлган. Биз ҳам, акаларимиз ҳам ва биздан кейинги укаларимиз ҳам боғча нималигини билмай катта бўлдик. Ақлимизни таниганимиздан кейин тушунганмиз бу сўзнинг маъносини. Хабарингиз борми, ёки йўқми "Open budget", яъни "Ташаббусли бюджет"га маҳалламиздан мактабгача таълим муассасаси барпо этилиши мумкин агар кўп овоз тўплаб, ғолиб бўлсак.

Бу гаплардан кейин рости нима дейишимни билмай: "Ростдан шунақами, алдаяяпсанми", - дея олдим холос.

– Рост амаки. Нима биз шунақа қаллобларга ўхшаймизми? Мана қаранг, ким овоз берса шунга биттадан ёғ тарқатиб чиқяпмиз.

– Менга ҳам ёғ берасизларми рост бўлса, – дея кулдим.

Шу ҳазиломуз гапимдан кейингина йигитларнинг юзига қон югуриб: "Амаки сизга битта эмас иккита ёғ берамиз", - деб иккита бир литрлик ўсимлик ёғини қўлимга тутқазмоқчи бўлишди. Йигитчанинг менга айтган гапларидан рости жуда таъсирландим шекилли ундан ёғни олиб қўйишини, бошқа бир овоз берганга беришини айтдим. Шундан сўнг йигитларнинг кўзлари ёш болажонларнинг кўзларидек порлаб, ўз миннатдорчилигини айтди ва шу "Ташаббусли бюджетда" кўп овоз тўплаб, ғолиб бўлишини сўраб дуо қилишимдан ҳам умидвор бўлиб, қўлларини дуога очишди. Мен уларни дуо қилиб, шу билан бирга оиламиздан ва яқин танишлардан бир нечта овоз йиғиб бердим ҳам. Шу билан бозор ичига кирар эканман яна бир йигит:

– "Open budget"га овоз берворинг.  
– Ҳозиргина овоз берибман-а.  
– Сизлар нимага овоз йиғяпсизлар? – сўрадим қизиқиб.  
– Эски бир мактабимиз бор. Шунга таъмирлаш учун...

Шунда ўйланиб қолдим. Наҳотки ўз юртимизнинг келажак авлодлари таълим-тарбия оладиган маскани шунақа сарсон-саргардонлик билан овоз йиғиш орқали обод қилсак, наҳотки Она Ватанимизнинг келажаги учун фақатгина халқ масъул бўлса... Унда мутасадди раҳбарларнинг қиладиган иши нимадан иборат экан...? Фақат буйруқ бериб ўтиришдан иборат бўлмаса керак... Шу ўринда ижтимоий тармоқ фаолларининг "Ташаббусли бюджет"га билдирган фикрлари билан қизиқиб кўрдим.

Ижтимоий тармоқларда бир юртдошимиз "Боғча, мактаб ва шифохоналарни "Open budget" орқали овоз тўплашдан чиқариб ташлаш керак, тарбиячи, ўқитувчи, шифокорлар қачонгача асосий иши қолиб, овоз тўплаш билан банд бўлади" деб ёзибди. Бу фикрга жавобан яна бир ижтимоий тармоқ фаоли "Мен бу таклифга қўшилган бўлардим. Майли, маҳаллаларда одамлар йўл қурилиши учун лойиҳани ҳимоя қилиб курашсин. Аммо энг муҳим нуқталарда ишлайдиган тарбиячини, ўқитувчи-ю шифокорни ўз ишидан чалғитмаганимиз маъқул назаримда", дея маъқуллаган. Лекин уларнинг бу фикрларни маъқул деб билганимиз билан нимадир ўзгарармикин... бунинг жавобини эса мутасаддиларнинг ўзларига қолдирамиз! Ҳаттоки, ота-боболаримиздан қолган миллий мақолларимизни ҳам шу қуриб кетмагур "Open budget"га мослаб чиқишибди барака топкурлар. Қандай дейсизми? Марҳамат ўзингиз ҳам бир ўқиб кўринг:

Онангни отанга овоз бермаса, кўрсатма.  
Бошинга қилич келса ҳам, опен бюджетга овоз бер.

Овоз берганнинг бетига қарама.

Келинни келганда кўр, овозни берганда кўр.

Дўст опен бюджетга овоз сўраганингда билинади.

Опен бюджет билан обод кўчанг, гар бўлса у вайрона ҳам.  
Гар смс бўлмаса, вайронадир кошона ҳам.

Овоз берган кишини тиллодан қил тишини.

Овозинг ҳалол бўлса, кўчада бер.

Йигит кишига 40 овоз ҳам кам.

Олтин олма, овоз ол, овоз олтин эмасми?

Оғзи қийшиқ бўлса ҳам, опен бюджетга овоз берган гапирсин.

Опен бюджетдан аразласанг, кўчанга зарар.

Овоз йиғолмаган қиз эрга ёлчимас.

Овоз берган сенга гапирман, овоз бермаган, сен эшит.

Бундай ҳолатларни кўриб рости кулишимни ҳам йиғлашимни ҳам билмай қолдим. Наҳотки биз шундай майнавозчиликка лойиқ бўлсак?!  
Бозордан уйга қайтаётганимда автобустадаги айни шу мавзудаги икки аёлнинг суҳбатидан парча:

– Келиннингиз чақалоқни эсон-омон қўлига оводдимми?  
– Ҳа, раҳмат қутилиб олди. Келиним ҳам, набирам ҳам соғ-саломат кўз тегмасин.  
– Ҳа умри зиёда бўлсин набиранингизнинг.  
– Лекин роддомда бир қизиқ воқеа юз берди.  
– Қанақа, тинчликми ишқилиб?  
– Ҳа тинчлик. Шу десангиз келинимни ўғлим билан роддомга олиб борганимда бизни бир ҳамшира қиз кутиб олди. Келиним қолиб, ўғлимга гапира кетди. "папаша мабода сиз опен бюджетга овоз бермаганмисиз?" ўғлим "берганман тинчликми?" ҳамшира қиз эса шу заҳоти йўналишини ўзгартириб "ичкарига кириворинг врачлар кутиб олишад" ёқамни ушлаб қолдим. Ҳомиладор аёлга ёрдамлашиш у ёқда турсин, олдини шундоқ кесиб ўтиб бошқа бир ҳомиладор аёлнинг олдига бориб худди шу саволни такрорламоқда "Опен бюджетга овоз берганмисиз?"

– Нима экан у опанг бужет?  
– Опанг эмас опен бюджет! Мен ҳам худди сиздек тушунмас эдим. Икки кун аввал ўғлим келиб, "Ойи телефонизни бериб турунг набираларингизнинг мактабига баъзи бир жиҳозлар олиш учун, овоз йиғилаётган экан. Набираларингизни мактабга оборганимда ота-оналар йиғилишига иштирок этиб кетинг деб бир синфга киргизди. Кирсам уч-тўртта ота она бор экан шу ерда набиранингизнинг ўқитувчиси мактабимизга турли жиҳозларнинг кераклигини айтиб ҳар бир ота-онага 10 та овоз тўплаб беришини айтишди" деб телефонимдан овоз бериб юборди. Кейин ўғлим батафсил тушунтириб бергач билиб юрибман.

– Тавба... Ҳа, кейин нима бўлди роддомда?  
– Шу десангиз, келинимни жойлаштириб, роддом ҳовлисига чиқиб кутиб турдим. Қарасам бояги ҳамшира қиз яна мен каби кимнингдир ортидан келиб, кутиб ўтирганлардан сўраб юрибди экан. Уни секин ёнимга қақриб, қизим бу ишингиз нимаси, ҳозир бизга қилган ишингиз яхшими десам. "Нима қилдим хола" дейди. Кейин кириб келишимиздаги ҳолатни эслатсам. Узр сўраб, уларга ҳам раҳбарлари шу топшириқни берганини, ҳозирда туғруқхонага зарур бўлган айрим жиҳозлар етишмаслигини, кўпроқ овоз тўплашса шу жиҳозларни олишга маблағ ажратилиб, кейин олинар экан. Шунда кўплаб она ва болаларнинг ўлими олди олинар эди" деб айтиб қолди.

– Етарли овоз тўплаёлмаса ўлимларнинг олди олинмай, не умид билан борган беморлар ўлиб кетаверади эканми?!

Дарвоқе, бу аёлнинг саволи жуда оғриқли эди. Ростан ҳам етарли овоз тўплай олмай ҳаракатлари зое кетса. Ўша зарур бўлган жиҳозлар олинмайди, кейин ўлимлар сони ҳам ошадими? Нима, бунинг олдини олиш учун албатта опен бюджетдан овоз йиғиб ғолиб бўлиш керакми? Ғолиб бўлмаса-чи? Ўша зарур жиҳозлар олинмайди? Савол устига савол туғилаверади. Жавобини эса юқорида айтилган ташкилотларнинг мутасаддилари ҳисобланган Соғлиқни сақлаш ҳамда Мактабгача ва мактаб таълими вазирликлари ва бошқа ташкилот масъуллари шу жиҳатларини ўйлаб кўришса яхши бўлар эди. Ваҳоланки, бугунги кунда овоз беришга педагоглари мажбурий жалб қилганлик учун 34 миллион сўмдан 51 миллион сўмгача жарима, худди шу ҳолат вояга етмаган шахсга нисбатан содир этилганлиги учун жиноий жавобгарлик белгиланган.

Афсуски, иш жойидан айрилиб қолишдан ва раҳбари томонидан босимдан кўрққан ўқитувчилар бирор масъул идорага мурожаат қилмай, аҳоли ўртасида "опен бюджет" га овоз йиғишни давом эттиришмоқда.

Хуллас, менинг бу сафарги саргузаштим шундай ҳодиса ва воқеаларга бой бўлди. Азиз мутасаддилар, сизлардан буни эътиборсиз қолдирмасликни сўраб қолардим...



Барчага маълумки, бундан беш йилча муқаддам, аниқроқ айтадиган бўлсак 2019 йилнинг 19 декабрь санасида Хитойнинг Ухан шаҳрида “Аср вабоси” — “COVID-19” вируси қайд этилди. 2020 йилнинг 11 март санасида ушбу касаллик Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкilotи томонидан пандемия деб белгиланди. Ушбу санадан тўрт кун ўтиб, 15 март куни Ўзбекистонда ҳам коронавирус инфекцияси ilk бор қайд этилди. İlk ҳолат Франциядан мамлакатимизга қайтиб келган Ўзбекистон фуқаросида аниқланди. Шундан сўнг бир неча мамлакатларга парвозлар вақтинча бекор қилиниб, қўшни мамлакатлар билан чегаралар ёпилди. Барча ташкилот ҳодимларига босқичма-босқич масофавий ишлаш ҳамда ниқоб тақиб юриш буюрилди. 2020 йил 27 март куни коронавирус инфекцияси туфайли биринчи ўлим ҳолати қайд этилган бўлиб, 72 ёшли аёл вафот этганлиги ҳақида расман хабар берилди.

Коронавирус пандемиясининг дунё ҳамжамиятига етказган зарари жуда кўп ва кенг қамровли кечди. Биринчи навбатда “COVID-19” пандемияси дунё аҳолиси саломатлигига ҳали кузатилмаган даражада қаттиқ таҳдид қилди ва кўплаб йўқотишларга сабаб бўлди. Дунёнинг деярли барча мамлакатлари иқтисодий инқирозга дуч келди. Йирик корхоналардан тортиб кичиклари ҳам ходимлар сонини қисқартиришга мажбур бўлишди. Натижада ишсизлик даражаси кескин кўтарилди ва минглаб одамларнинг камбағаллик ҳолатига тушиб қолиш хавфи ортди. Айниқса, бу даврда соғлиқни сақлаш тизими катта босим остида қолди. Кунига минглаб одамларда қайд этилаётган касалликни даволаш учун сунъий нафас олиш аппарати, ҳимоя воситалари каби тиббий ресурсларга эҳтиёж ортди. Бу эса ўз навбатида тиббиёт ходимларининг беморларга хавфсиз ва самарали хизмат кўрсатишини бироз бўлсада чеклади. Шу билан бирга тиббиёт ходимларининг ўзлари ҳам вирус билан боғлиқ ортиқча иш юки оқибатида руҳий ва жисмоний стрессга дуч келди. Коронавирус инфекциясидан энг кўп азият чеккан касб эгалари ҳам айнан шифокорлар бўлди. Бошқа соҳа вакилларига қараганда айнан шифокорлар орасида энг кўп ўлим ҳолати қайд этилди. Барча эътибор коронавирус инфекциясини бартараф этишга қаратилганлиги ва одатий хизмат кўрсатиш фаолияти бузилганлиги боис бошқа касалликлар билан оғриган беморларнинг даволаниши бироз бўлсада орқага сурилди. Умуман олганда,

соғлиқни сақлаш тизимларига қутилмаган босимни юклаган “COVID-19” пандемияси тизимнинг заиф томонларини очиб берди ва келгусидаги фавқулодда вазиятларда қандай ҳаракат қилиш кераклиги ҳақида фойдали сабоқларни берди.

Бир сўз билан айтганда, бу инфекциянинг дунё бўйлаб тарқалишидан азият чекмаган соҳа қолмади. Касаллик қишлоқ хўжалигидан тортиб туризмгача зарар келтирди. Аммо, унинг таълим соҳасига бўлган таъсирини энг жиддий, энг салбий хавф, дейиш мумкин. Бойси, унинг оқибати инсон келажаги билан бевосита боғлиқдир. Пандемия даврида таълим соҳасида юзага келган энг катта муаммолардан бири – бу бутун дунё бўйлаб мактаблар ва университетлар қатъий карантин туфайли ёпилиши бўлди. Бу ҳолат таълим олиш жараёнидаги барқарорликнинг бузилишига сабаб бўлди. Деярли барча мамлакат ўқув муассасалари онлайн таълим тизимига ўтди. Бироқ, технологик жиҳатдан яхши ривожланмаган мамлакатларда онлайн таълим ресурслари ва технологиялари етишмаслиги ёки уларнинг сифатсизлиги, шунингдек, дарс жараёнлари устидан назоратнинг сустлиги каби коммуникацион омиллар пандемия даврида таълим сифатини тушириб юборди. Айниқса, пандемиянинг таълим тизимига бўлган салбий таъсири интернет тармоғи билан яхши таъминланмаган талабалар ҳаётида кўпроқ сезилди. Бу эса уларнинг таълим муассасаларидаги қимматли вақтлари ўзлаштиришларсиз, ижтимоий кўникмалар ва хулқ-атворидаги муҳим ривожланишларсиз ўтишига сабаб бўлди. Тиббиёт, кимё-техника каби амалиётлар ва тажрибалар билан бевосита боғлиқ бўлган соҳаларда малака орттириш жараёни секинлашди. Шунингдек, халқаро ҳамкорлик дастурлари орқали чет эл тажриба ва кўникмаларини ўзлаштириш ҳам ортга сурилди.

Пандемиянинг таълим тизимига келтирган салбий таъсири қай даражада оғирлиги айнан шу даврда таълим олган талабалар иш фаолиятини бошлаганда кўпроқ намоён бўлади. Уларнинг қанчалик ишбилармонлиги, иқтисодий ва ижтимоий ривожланишда қай даражада бардавомлиги ва ўз билимларини қандай тарзда бошқаларга еткази олиши каби омиллар буни кўрсатиб беради.

Тўғри, пандемия асосан салбий оқибатлари билан ёдимизда қолди. Бироқ, унинг салбий оқибатлари билан параллел тарзда ижобий ўзгаришлар ҳам шаклланди. Жумладан, пандемия даврида технологик омиллардан фойдаланиш тезлашди, масофавий ишлаш кўникмаси ҳосил бўлди.

Овворагарчиликлар камайиб, тўловларни амалга ошириш, ҳужжат топшириш каби жараёнлар онлайн амалга оширилиши йўлга қўйилди. Шунингдек, пандемиянинг энг ижобий тарафи экологик яхшиланишни юзага келтирганида бўлди. Йирик завод ва фабрикалардаги иш жараёни ҳамда транспортлар ҳаракатининг вақтинча тўхтатилиши натижасида ҳаво ифлосланиши камайди ва бир неча экологик тикланишлар юз берди. Масофадан ишлаш оила даврасида кўпроқ вақт ўтказиш имкониятини яратди. Шу билан бирга пандемия соғлиқни сақлаш соҳасидаги ўзгаришлар ва бир қатор тизимли камчиликларни бартараф этиш учун зарур ислохотларни бошланишига сабаб бўлди. Одамлар ўз соғлигига эътиборлироқ бўлиб, санитария ва гигиена тўғрисидаги тушунчалари кенгайди. Бироқ, коронавирус инфекциясининг ижобий томонлари, касаллик ортидан келиб чиққан йўқотишлар ва катта зарарларнинг олдида деярли кўринмайди.

Энди эса коронавирус ҳақидаги айрим статистик маълумотларни келтириб ўтсак. Пандемия давомида дунё бўйлаб 765 миллиондан ортиқ инсон ушбу касалликни юқтирган. Уларнинг 675 миллиондан ортиғи касалликни енгиб ўтган бўлса, 7 миллиондан ортиқ бемор коронавирус туфайли вафот этган. Ўзбекистонда эса 253 мингдан кўпроқ коронавирус билан касалланиш ҳолатлари қайд этилди. Улардан 241 мингдан ортиғи тузалган. 1600 дан кўпроқ ўлим ҳолатлари қайд этилган. Америка Қўшма Штатлари, Ҳиндистон, Франция, Германия, Бразилия, Жанубий Корея, Япония, Россия, Италия каби мамлакатларда энг кўп касалланиш ҳолатлари кузатилди. 2023 йил 5 май санасида ЖССТ томонида пандемия тугагани ҳақида хабар берилди. Пандемия роппа-роса 3 йил, 1 ой, 24 кун давом этди.

Пандемия даврида фойдаланган тиббий ниқобларимиз кийимимиз чўнтагидан ёки уйимиз бурчагидан ногаҳон чиқиб қолса, мийимизда кулиб кўямиз ва қалбимизда шукроналик ҳисси пайдо бўлади. “Уйда қолинг” ибораси ҳам энди бошқа мақсадда ишлатилади. Бироқ, хушёрликни йўқотмаган ҳолда ўз соғлигимиз учун ҳар қандай касалликка қарши жиддий курашишимиз лозим. Яқинларни қадрига етиш, улардан тез-тез хабардор бўлиб туриш ҳам муҳим. Чунки биз ўйлаб ҳам кўрмаган қандайдир касаллик бунга чек қўйиб қўйиши мумкинлигига гувоҳ бўлдик.

Шуқри, бугун бу касаллик дунё аҳолисининг бошидан кетди. У билан боғлиқ барча чекловлар олиб ташланди.

## ДУНЁ ТАРИХИДАГИ ҚИРҒИНБАРОТ КАСАЛЛИКЛАР

### Испан гриппи

1918 йил Биринчи жаҳон уруши якунланаётган пайтда дунё бўйлаб қирғинбарот касаллик “испан гриппи” авж олади. Касаллик ilk бор 1918 йилнинг март ойида Америка Қўшма Штатларининг Канзас штатида рўйхатга олинади. Шундан сўнг касаллик Франция, Германия, Буюк Британияда ҳам қайд этилади. Испанияда бу касаллик бироз кейинроқ қайд этилган ва Испаниядан бошқа давлатлардаги “испан гриппи” номини олган. Шу ўринда касаллик нима учун “испан гриппи” деб номланган деган савол туғилади. Буюк Британия газетаси муҳбири Испанияда номаълум касаллик тарқалгани ва унинг оқибатида юз минглаб одамлар вафот этгани ҳақида ёзади. Касаллик Москвага етиб боргач, “Правда” газетаси ҳам шаҳарда “испан гриппи” тарқалгани ҳақида эълон беради. Натижада бу “испан гриппи” номининг оммалашшига сабаб бўлади. Бундан ташқари, уруш пайтида кўплаб мамлакатлар касаллик тарқалётгани ҳақида цензура туфайли маълумот беришмаган. Испания урушда бетараф бўлгани учун, оммавий ахборот воситалари бошқа мамлакатларга қараганда эркинроқ бўлган. Шу сабабли испан газетаси эпидемия оқибатлари, ҳатто қирол Алфонсо XIII касалликка чалингани ҳақида бемалол хабарлар чоп этишган. Табиийки, бу хабарлар Испанияни эпидемиянинг марказига айлантирган. Ушбу касаллик 18 ой давом этган ва шу вақт оралиғида 550 миллиондан ортиқ одам, сайёра аҳолисининг 29,5 фоизи касалланган. Маълумотларга кўра, 100 миллионга яқин одам нобуд бўлган ва бу рақам ўша даврда Ер юзи аҳолисининг 5 фоизини ташкил қилган. Бугунги кун ҳисобида бу сонлар салкам 400 миллион кишини ташкил этади.

### Қора ўлат

Ушбу касаллик 1300 йилларнинг ўрталарида Европа ва Осиёни қамраб олган ҳалокатли эпидемиялардан бири эди. Маълумотларга кўра касаллик каламушларда яшовчи бургалар орқали тарқалган. Ўлат Европага 1347 йил октябрь ойида, Қора денгиздан Сицилиянинг Мессина портига келган кемалар орқали кириб келади. Кемалар ва портлар каламушлар учун мукамал кўпайиш жойи бўлган. Ўша даврдаги ривожланмаган медицина ва одамларнинг бидат ва илоҳлардан умид қилиши касалликнинг олди олинишига тўсқинлик қилган. Миллионлаб одамлар олма катталигидаги ғалати шишларнинг ичидан қон ва йиринг чиқиши, кейин эса истима, титроқ, қусиш, диарея, даҳшатли оғриқлар каби асоратлар оқибатида қирилиб кетади. Ўша давр одамларининг ёзишча, кечаси соғлом уйқуга кетган одам эрталаб касаллик аломатлари билан вафот этиши мумкин бўлган. Инсоният тарихидаги ҳалокатли пандемия оқибатида 75-200 миллионга яқин инсон нобуд бўлган дейилади.

### Вабо

Бу касалликнинг тарихи узоқ йилларга бориб тақалади. Инсоният ўз тарихида етти бор бу касаллик билан юзма-юз келган. Касаллик ҳар такрорланганида миллионлаб инсонларнинг ёстиғини қуритган. XIX асрдаги энг йирик вабо эпидемияси 1852 йилдан 1860 йилга қадар давом этган. Касаллик Ҳиндистоннинг Ганга дарёси бўйларида пайдо бўлган. Британиялик шифокор ифлосланган сув касалликнинг юқиш воситаси эканлигини аниқлайди. Эпидемия ҳар авж олганда Осиё, Европа ва Африканинг миллионлаб одамлари қирилиб кетади.

Миржалол МАҲКАМОВ тайёради



# Лазги: муҳаббат ва қалб рақси

**Боку шаҳрида “Чоклардаги мерос: Ўзбекистоннинг каштачилик ва тикувчилик анъаналари бўйлаб саёҳат” кўргазмаси ташкил этилди. Маданият ва санъатни ривожлантириш жамғармаси томонидан тақдим этилган маданий дастурга мувофиқ “Лазги: муҳаббат ва қалб рақси” спектакли премьераси ҳам бўлиб ўтди.**

Айтиш жоизки, ушбу лойиҳани амалга ошириш ва лазги асосидаги балетни саҳналаштиришга ярим йил вақт кетган.

Саҳналаштириш жараёнларига хорижий мутахассислар билан бирга маҳаллий санъат усталари, жумладан, Ўзбекистон халқ артисти, санъат тарихи мутахассиси, балетмейстер, хореограф ва Хоразмдаги Лазги мактаби раҳбари Гавҳар Матёкубова, Берлин миллий опера ва балет мактаби битирувчиси, Дортмунд балети хореографи, NRW Juniorballet Dortmund раҳбари, балет бош хореографи Рауль Раймондо Ребек ҳам жалб этилган.

Рақс ва маданиятга бўлган муҳаббат тарихининг бардавонлиги, асрлар синовида бардош бериб бугунги кунгача етиб келган ноёб қадриятлари инсониятни ҳамон ҳайратга солади. Буюк Ипак йўлида туғилган бу Муҳаббат бир томондан икки қалбнинг сеvgи қиссаси бўлса, бошқа тарафдан рақс ва мусиқага бўлган самовий ишқидир.

Озарбайжон академик мусиқали драма театрида намойиш этилган “Лазги: муҳаббат ва қалб рақси” балет спектакли узоқ кутилган премьералардан бири бўлди, дейиш мумкин. Сабаби, томошабинлар намойишдан салкам икки соат олдин ташриф буюришни бошлашди. Театр залида эса ҳақиқий аншлағ кузатилди.

**Людмила Гасанова,  
Боку Хореография академияси  
профессори:**

- Ушбу саҳна асари томошабинлар эътиборини ўзига қарата олди. Балет артистларининг маҳорати аъло даражада. Сабрсизлик билан спектаклнинг 2-қисмини кутяпмиз.

**Нигяр Гасанзада,  
Боку Хореография академияси  
ўқитувчиси:**

- Бу асарни ўзбек халқининг тарихига саёҳат деб атаган бўлардим. Ва яна шунга амин бўлдимки, инсон қалби чексиз ва абадий. Асрлар оша ҳам у ўз жозибадорлиги сақлаб қолади.

**Омар Элдар,  
Озарбайжонда хизмат  
кўрсатган санъат арбоби:**

- Фикримча, барчаси олий даражада ишланган. Асарнинг мукамаллиги, чироқлар, артистлар маҳорати барчасига тан бермасдан иложи йўқ.

Айтиш жоизки, уч йиллик гастрол сафарлари давомида “Лазги: муҳаббат ва қалб рақси” спектакли Дубай, Москва, Санкт-Петербург, Стамбул, Бурса, Париж, Пекин шаҳарларида мухлислар олқишига сазовор бўлди ва эндиликда Озарбайжон

Давлат мусиқали театри саҳнасини ҳам забт этди. Ушбу санъат асари нафақат ўзбек халқи, балки жаҳон аудиториясининг ҳам сеvimли асарига айланаётгани қувончли...



**Гулноза Ортиқова,  
“Ниҳол” мукофоти совриндори:**

- Ҳар сафар билган нарсангиз бўлса ҳам, ҳар куни ижро қилиб юрган рақс бўлса ҳам барибир ҳар битта чиқиш олдидан ҳаяжон бўлади. Айнан бу ҳаяжонимни ўша мухлисларнинг олқиши билан енгаман.

Тўрт саҳна кўринишидан иборат либреттонинг биринчи фасли “Ипак йўли воҳаси” деб номланган бўлиб, ғоя муаллифи лазгининг ўтмиши ва анъаналарини бир аёл тимсолида мужассам этади ҳамда уни “Қалб” деб атади. Рақс ва маданиятга бўлган муҳаббатнинг бардавонлиги, асрлар синовида бардош бериб, бугунги кунгача етиб келган ноёб қадриятлари ушбу асарда акс этган. Жўшқин пластика, имошоралардаги поэтик интонация ўтмишнинг келажакка монологи сифатида эътироф этилади. Томошабин қалбига азалий саволларни муҳрлайди.

Чексиз саҳрода вужудини қуёш нурлари куйдираётган, сувсизликдан азоб чекаётган паричеҳра хаёлида шаршарани кўргандай бўлиб, хушини йўқотади ва қумга йиқилади. Буюк Ипак йўли бўйлаб Тошкентдан Самарқанд томон кетаётган қарвон бир оз нафас ростлаш мақсадида тўхтади. Бу масканда яшаётган одамлар кундалик юмушлар билан машғул бўлиб, афсунгар мусиқа оҳанглари остида Буюк Шаманнинг сўзларини тинглаб, унинг рақсларидаги хаёлий гўзалликларни, жониворлар ва қушлар, гуллар ва боғларни ўзларича тасаввур қилиб кун кечиряшади.

Тасодифан ҳуссиз гўзал қизни топиб олган одамлар унга ёрдам беришга уринади, аммо у худди жонсиздек ётаверади. Олислардан эшитилаётган мусиқанинг оҳанги ўзгаради, янги товушлар сеҳри унинг танаси ва “қалбини” тирилтиради, янгидан ҳаёт бағишлайди. Нигоҳлари сирли боқувчи қизни кўрган қарвонбоши уни ўз чодирига чорлаб, ундан рақсга тушиб беришини илтимос қилади. Паричеҳра қизнинг мусиқага мос сирли ҳаракатлари уни шунчалик ром қиладики, у ошиқ бўлади.

Рақс гирдобиди чарх ураётган қизнинг ички ҳолати ниҳоятда ишончли ифода этилган бўлиб, унинг кўриниши шунчалар нозик ва нафиски, гўё ўтмиш насимларида учиб кетаётгандек. Шунда ситам ва ҳижронининг ҳарир либосидаги канизаклар пайдо бўлади. Бу оддий ижро эмас, балки рақсга айланган “Қалб”га бўлган улкан муҳаббатнинг бошланишидир ва у абадий давом этади. Шаман - рақс оташига чулганган бу сеvgи қиссасини асраб-авайлайди. Тилдан-тилга кўчиб, қуёш заралари, кўнгил изтироблари, орзу ва умидлари тимсолида авлодлар оша бизгача етиб келади.

Воқеалар, мантиқан таъсирли ҳолатлар, қалб манзаралари, зиддиятлар кураши, тарихий-маърифий ришталар билан боғланган макон ва замони билан томошабинни ўзига тортади. Жўшқин ва эҳтиросли пластика, имошоралардаги поэтик интонация ўтмишнинг келажакка монологи сифатида идрок этилади. Томошабин қалбига азалий саволларни муҳрлайди.

Тўртинчи саҳна кўриниши. “Муҳаббат ва қалб” деб номланади. Буюк маърифатпарвар бобомиз Абдулла Авлонийнинг фикрича, “Муҳаббат деб бир нарсани суймакни айтилур. Дунёдаги инсонлар меҳр ва муҳаббат соясида яшарлар. Ҳар бир ишни муҳаббат орқасида ишларлар. Муҳаббатсиз киши ҳеч бир ишни ишламакка ғайрат ва жасорат қилолмас. Дунё неъматидан лаззат ололмас”.

Мураккаб элементларга бой замонавий кўринишдаги балет кўҳна ва ҳамиша навқирон муҳаббат мавзусининг фалсафий талқинига бағишланган. Лазги киради. Саҳнадаги айлана бўйлаб меҳр ва муҳаббат улашади. Бир-бирини тўлдирувчи кўнгил ва тафаккур жавоҳири уйғунлашиб бораверади, келажак сари мағрур нигоҳ ташлайди. Уларни барча қувончу дардлари билан севувчи инсоннинг муҳаббати сари талпинади. Макон ва замон, туғён ва эҳтирослар туташган кўнгиллар худудини маънавий бир бутунликка айлантган “Лазги” оламни ҳайратга чулғайди, бағрикенглик, меҳр-оқибат каби ўзбек халқининг энг олижаноб фазилатларини ўтмиш ва келажакни рақсда мужассам қилган тимсол сифатида юртимиз бой тарихининг ёрқин саҳифаси, қалб ва муҳаббатнинг мангулик кўшиғи бўлиб қолаверади!

“Лазги” балетининг қадим илдизларида қадимий ва ҳамиша навқирон “Масхарабоз Лазгиси”, “Қайроқ Лазгиси”, “Дутор Лазгиси”, “Сурнай Лазгиси”, “Сарой Лазгиси”, “Чангак Лазгиси”, “Хива Лазгиси”, “Гармон Лазгиси”, “Хоразм Лазгиси” каби бир-бирини такрорламайдиган, замон ва маконларни туташтириб турган тўққиз муҳташам эзгулик ҳалқаларининг сурати бор. Мазкур асар ватанимиз тупроғининг қанчалар улуғ ва муқаддаслигини, миллий рақс санъатимизнинг қанчалар серқирра эканлигини англаувчи бебаҳо хазинадир.

Шоҳида АБЗАЛОВА тайёрлади

Бугун ҳар бир мамлакатда музейлар фаолияти йўлга қўйилган. Боиси, музейлар маданият, тарих ва санъатни сақлаш ва тарғиб қилишда жуда муҳим аҳамият касб этади. Бундан ташқари, музейлар ўқувчи ва олимлар учун бевосита тадқиқот қилиш имкониятини яратади. Инсонга дунё маданиятини, унинг ривожланишини ва халқлараро ўзаро муносабатларни англашида ёрдам беради. Миллий ва халқаро миқёсда маданий меросни сақлайди ва авлодларга етказилади. Шунингдек, музейлар эстетик туйғуларни ривожлантириш учун энг мақбул жойдир. Энг қувонарлиси, бой экспонатларга эга музейлар шаҳар туризмнинг ривожланишига катта ҳисса қўшади ва маҳаллий иқтисодий жонлантириб, янги иш ўринлари яратилишига сабаб бўлади. Уларнинг бой коллекцияси рассомлар, дизайнерлар, ёзувчилар ва бошқа ижодкорлар учун янги ғоялар ва ижодий энергия бахш этади.

Бугун мамлакатимизда фаолият юритаётган музейлар ҳақида маълумот олиш учун Маданий мерос агентлиги бўлим бошлиғи Дилшод Расулов билан суҳбатлашдик.

— Бугунги кунда мамлакатимизда нечта музей фаолият юритмоқда?

— Бугунги кунда республикаимизда фаолият юритиб келаётган музейлар сони 127 тани ташкил қилади. Шундан 49 таси асосий музейлар (улардан 6 таси музей-қўриқхоналар) ҳамда 78 таси асосий музейларга филиал музейлар ҳисобланади.

— Музейлар тематик жиҳатдан қандай турларга бўлинади?

— Давлат музейлари тематик жиҳатдан маданият, тарих, адабиёт, санъат, табиат ҳамда уй-музейларига бўлинади.

Юқорида кўрсатилган барча музейлар ўзининг ҳудудий жойлашуви ҳамда номидан келиб чиқиб сиёсий, ижтимоий, иқтисодий, маданий ва бошқа соҳаларда мамлакатда эришилган ютуқларни, шунингдек, халқимизнинг маданий бойлиги ҳисобланган музей ашёлари ва музей коллекцияларини кенг тарғиб этади.

Шу билан бирга, музей ашёлари ва музей коллекцияларини илмий тадқиқ қилиш ишларини ҳам амалга оширади.

— Мамлакатимиздаги фаолият юритаётган энг “кекса” ва энг ёш музейлар қайсилар?

— Ўзбекистон тарихи давлат музейи республикаимизнинг энг нуфузли ва салоҳиятли илмий ва маданий-маърифий маркази ҳисобланади. Музей 1876 йилда Тошкент музейи асосида ташкил этилган. Мазкур музей Ўзбекистон Республикасида Фанлар академияси тасарруфида 1943 йилдан фаолият кўрсатиб келмоқда.

Республикаимиздаги энг ёш музейлар қаторига эса Халқлар дўстлиги ва диний бағрикенглик музейини киритиш мумкин.

— Экспонат ва кўргазмаларга бой музейлар қаторига кирадиган музейлар рўйхатини айта оласизми?

— Республикаимизда жойлашган музей ашёларига энг бой музейлардан бири — бу Ўзбекистон давлат табиат музейи, дейиш мумкин. Унинг фонди 364 мингдан ортиқни ташкил этади. Шунингдек, бу рўйхатга Ўзбекистон тарихи давлат музейини ҳам киритиш мумкин. Унинг фондида 352 мингдан ортиқ музей ашёлари ва музей коллекциялари мавжуд.

— Ўлкашунослик музейи деганда нима тушунилади ва бу музей тури нимага ихтисослашган бўлади?

— Ўлкашунослик музейларининг фаолияти ўзи жойлашган ҳудудга тегишли халқимизнинг бой маданий меросини, унинг инсоният тарихидаги ролини ҳаққоний ёритиш, сиёсий, ижтимоий, иқтисодий, маданий ва бошқа соҳаларда ҳудудда эришилган ютуқларни кенг тарғиб этиш, ҳудудга тегишли бўлган музейлардаги ноёб экспонатлар орқали фуқароларда, айниқса ёш авлодда миллий ва умуминсоний қадриятлар, Бебаҳо тарихий ва маданий меросга ҳурмат, ғурур ва ифтихор, Ватанга садоқат ва муҳаббат туйғуларини тарбиялаш ва кучайтиришга қаратилган.

— Музейларга кириш нархи нимага асосланган ҳолда белгиланади. Бепул фаолият юритувчи музейлар ҳам мавжудми?

— Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 12 апрелдаги Ўзбекистон Республикасининг “Музейлар тўғрисида”ги қонунини рўйбга чиқариш учун зарур бўлган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлаш ҳақидаги 68-сон қарорининг 8-илловаси 5-бандида Миллий музей фонди таркибига киритилган ҳамда музейларда турган музей ашёлари ва музей коллекцияларини кириб кўриш фуқаролар учун пуллик хизмат шаклида ташкил этилиши белгилаб қўйилган.

Музейларга кириш чипталарининг баҳоси музейнинг жойлашуви, ташриф буюрувчилар оқимидан келиб чиққан ҳолда музей раҳбарияти томонидан белгиланади, шунингдек, ташрифчилари кам бўлган ҳамда кўплаб уй-музейларига ташрифчиларнинг кириб кўришлари бепул этиб белгиланган.

— Бошқа мамлакат музейларида сақланадиган юртимиз тарихига оид экспонатлар мамлакатимиз музейларига қайтарилиши йўлида қандай ишлар амалга оширилмоқда? Бунинг иложи борми?

— Бугунги кунда чет эллардаги кўплаб музейларда мамлакатимиз тарихи ва маданиятига оид бўлган юзлаб экспонатлар сақланади ва улар айни вақтда самарали равишда намойиш этилмоқда. Мазкур ашёларга бўлган эгаллик ҳуқуқи айнан ўша музейларга тегишли. Агар Ўзбекистон музейларига тааллуқли экспонатлардан бирортаси ноқонуний равишда чет элга олиб кетилган ёки ноқонуний равишда четга сотилгани аниқланса, мазкур ашё халқаро меъёрларга асосан Ўзбекистонга қайтарилиши мумкин.



# МУЗЕЙЛАР:

## САНЪАТ, МАДАНИЯТ ВА ТАРИХ ҚЎРИҚХОНАСИ

### Дунёдаги энг машҳур музейлар

Франция пойтахти Париж шаҳрида жойлашган Лувр музейи дунёдаги энг машҳур ва энг йирик санъат музейларидан бири ҳисобланади. 1792 йилда ташкил топган ушбу музейга 2018 йилда 10,2 миллион одам ташриф буюрган. Бу рақам музей тарихидаги рекорддир. 2019 йилда эса бу кўрсаткич 9,6 миллионни ташкил этган. Ушбу музейда сиз дунё санъатининг энг ёрқин намуналари бўлмиш "Мона Лиза" ва "Венера Милосская" каби асарларни кўришингиз мумкин.

Америка Қўшма штатларининг Нью-Йорк шаҳридаги Метрополитен музейи ҳам ташриф буюрувчилар сони бўйича юқори ўринда туради. Музей 1870 йилда ташкил топган бўлиб, 2018 йилда музейга 7,36 миллион киши ташриф буюрган. Экспонатлари, асосан, шахсий коллекциялардан музейга тортиқ қилинган санъат асарларидан иборат. Музейнинг бир неча бўлимлари мавжуд бўлиб, у ерда Ўзбекистон ҳудудида яратилган амалий санъат асарлари ҳам сақланади.

Бир неча минг йилдан зиёд тарихга эга Хитой мамлакати ҳам ўзининг Хитой Миллий музейи билан дунёга машҳур. Музейда Хитойнинг 5 минг йилдан ортиқ тарихидан сўзловчи 620 мингдан ортиқ ноёб экспонатлар сақланади. The Art Newspaper журнали томонидан тузилган рўйхатга кўра ушбу музейга 2019 йилда 7 миллион 390 минг одам ташриф буюрган. Музей ҳозирда дунёдаги энг катта музейлардан бири бўлиб, 192 минг квадрат метр майдонни эгаллайди.

Ёрқин ва бой тарихга эга Буюк Британиянинг Лондонда жойлашган Британия музейи жаҳондаги энг йирик музейлардан бири бўлиши билан бирга, Европадаги биринчи давлат музейидир. 1753 йилда асос солинган музей бир неча бўлимлардан ташкил топган бўлиб, у ерда дунёнинг турли минтақаларидан тўпланган маданий ёдгорликлар жой олган. Британия музейи кутубхонасида 7 миллиондан ортиқ китоб, тахминан 105 минг қўлёзма, 100 минг хартия ва ёрлик, 3 мингдан ортиқ папирус бор. Фирдавсийнинг Мухаммад Жўкий томонидан кўчирилган "Шоҳнома"си, XVI аср иккинчи ярмида кўчирилган "Бобурнома"нинг қўлёзмаси, 1877 йилда топилган 179 та олтин ва 7 та кумуш буюм, 1500 та кумуш ва чақа танга ҳамда бир неча ҳайвонларнинг олтин қуйма ҳайкалчаларидан иборат Амударё хазинаси айнан шу музейда сақланади. Музей 2019 йилда 6 миллион 239 мингдан зиёд сайёҳни қабул қилган.

Россиянинг Санкт-Петербург шаҳрида жойлашган Эрмитаж давлат музейи нафақат Россиянинг, балки бутун дунёнинг энг машҳур музейларидан биридир. 2019 йилда музейга 5 миллионга яқин одам ташриф буюрган. Музей экспонатлари сони эса уч миллиондан кўпроқни ташкил қилади. Тўпламлар бешта бинода жойлашган бўлиб, экспонатларнинг олдидан ўтиб кетишнинг ўзига ҳеч бўлмаганда 24 километр юриш керак бўлади. Агар ҳар бир санъат асари олдида камида бир дақиқа турсангиз, ҳар бир экспонатни кўриб чиқиш учун 11 йил керак бўлади.




Бундан ташқари, Ватикан музейи, Вашингтондаги Миллий санъат галереяси, Лондондаги Миллий Галерея ва Тейт Модерн музейи, Мадриддаги Музео Рейна София музейи каби музейлар ҳам бой экспонатлари ва йилига бир неча миллиондан ортиқ ташриф буюрувчиларга эга эканлиги билан машҳур.

Миржалол МАҲКАМОВ тайёрлади







 <b>МУАССИС:</b> <b>ТОШКЕНТ ШАХАР</b> <b>ҲОКИМЛИГИ</b>	<b>Бош мухаррир:</b> <b>Севдо НИЁЗОВА</b>	«Toshkent oqshomi»дан олинган маълумотларда манба сифатида газета номи кўрсатилиши шарт. Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин	"Niso nashriyot va matbaa uyi" босмахонасида chop этилди. Манзил: Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ тумани, "Машъал" МФЙ, 1-уй.	2007 йил 19 январда Тошкент шаҳар Маtbуот ва ахборот бошкармасида 02-001-рақами билан рўйхатга олинган. <b>Нашр кўрсаткичи 563</b> Ҳажми — 2 босма табоқ, офсет усулида босилди. Адади 500 нусха, коғоз бичими А3	Газета тахририят компьютер марказида саҳифаланди  Тошпириш вақти 00:55 Тошпирилди 05:00 Буюртма -	 
	<b>Нашр учун масъул:</b> <b>З. НАЗАРОВ</b>  Телефонлар: Қабулхона (71) 233 61 10 Реклама (71) 233 28 95					



